

Begeleidend document – IGS Cultuur Noorderkempen 2027-2032

Subsidiekader, regelgeving en positionering van de intergemeentelijke samenwerking

Arendonk, Baarle-Hertog, Beerse, Hoogstraten, Kasterlee, Lille, Merksplas, Oud-Turnhout, Ravels, Rijkevorsel, Turnhout en Vosselaar slaan de handen in elkaar om een **Intergemeentelijk Samenwerkingsverband (IGS) voor bovenlokale cultuur** op te richten voor de periode 2027-2032. Deze twaalf gemeenten vertalen het [Bovenlokaal cultuurdecreet van 8 maart 2024 | Departement Cultuur, Jeugd & Media](#) naar de praktijk voor hun regio.

Het decreet voorziet voor ons 4 relevante subsidielijnen:

1. [Projectsubsidie voor kleinschalige bovenlokale cultuurprojecten | Departement Cultuur, Jeugd & Media](#), met een maximale looptijd van één jaar. (dd10/12/2025 opgeschort tot en met 2029)
2. [Projectsubsidie voor bovenlokale cultuurprojecten | Departement Cultuur, Jeugd & Media](#), met een maximale looptijd van drie jaar.
3. [Werkingsubsidie voor intergemeentelijke samenwerkingsverbanden bovenlokale cultuurwerking | Departement Cultuur, Jeugd & Media](#), toegekend voor een subsidieperiode van maximaal zes jaar.
4. [Werkingsubsidie voor intergemeentelijke samenwerkingsverbanden voor een bovenlokaal netwerk vrijetijdsparticipatie | Departement Cultuur, Jeugd & Media](#), toegekend voor een subsidieperiode van maximaal zes jaar.

Het decreet heeft als doel een kwalitatieve, duurzame en diverse bovenlokale cultuurwerking te stimuleren en cultuurparticipatie te bevorderen. Het steunt op vijf principes:

1. *Culturele sectoren en disciplines die een bovenlokale meerwaarde bieden, ondersteunen en stimuleren tot transversaal samenwerken.*
2. *Het verbindende karakter van het bovenlokale veld tussen het lokale cultuurbeleid en het Vlaamse niveau erkennen en versterken.*
3. *Aandacht hebben voor regionale verschillen.*
4. *In het kader van bovenlokaal cultuurwerk samenwerkingen met andere beleidsvelden in een cultureel ecosysteem stimuleren.*

5. Aandacht hebben voor innovatie en vernieuwende voorbeeldwerkingen.

Vlaanderen wil intergemeentelijke samenwerkingsverbanden versterken en streeft naar een verdere ontwikkeling ervan, met **als einddoel dat elke gemeente in Vlaanderen deel zal uitmaken van een intergemeentelijk samenwerkingsverband met een bovenlokale cultuurwerking**. Vanuit deze ambitie worden de **lokale netwerken vrijetijdsparticipatie** opgeschaald tot **bovenlokale netwerken** en gekoppeld aan de bovenlokale cultuurwerking van deze intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. Deze IGS'en krijgen de **adviesrol in de inhoudelijke beoordeling van subsidies van de kleine bovenlokale cultuurprojecten** en mogen deze rol zelf invullen.

Voorwaarden voor een intergemeentelijk samenwerkingsverband

Een IGS kan werkingssubsidie aanvragen wanneer voldaan is aan de volgende voorwaarden:

- rechtspersoon met eigen bestuur
- minstens vier aaneensluitende gemeenten met samen minimaal 85.000 inwoners
- Samen leggen de gemeenten 75% van het gesubsidieerde bedrag door de Vlaamse overheid uit.
- gedragen cultuurnota met transversale visie op bovenlokaal cultuurwerk
- bovenlokale schaalgrootte en relevantie van de werking

De subsidie wordt toegekend voor een periode van zes jaar. De huidige ronde betreft 2027-2032, met indiening **uiterlijk 1 april 2026**.

Financiering en verdeling

De maximale werkingssubsidie van Vlaanderen bedraagt 0,9 euro per inwoner, met een minimum van 100.000 euro per jaar. De deelnemende gemeenten brengen samen 75% van dit bedrag in als cofinanciering. Bij een gezamenlijke populatie van 205.000 inwoners resulteert dit in een jaarlijkse werkingssubsidie van maximaal ongeveer 325.000 euro, waarvan 185.000 euro afkomstig is van Vlaanderen en 140.000 euro van de gemeenten. De verdeling gebeurt proportioneel volgens inwonersaantal.

De subsidie wordt als volgt uitbetaald:

- voorschot van 45% betaalbaar vanaf 1 februari
- voorschot van 45% betaalbaar vanaf 1 juli
- saldo van maximaal 10% na verantwoording en toezicht

Doel en meerwaarde

Het IGS vervult drie kerntaken:

1. Regisseur: afstemmen van initiatieven, faciliteren van samenwerking en bewaken van kwaliteit
2. Facilitator: ondersteuning bieden bij subsidieaanvragen, gedeeld gebruik van infrastructuur en kennisdeling
3. Verduurzamer: bovenlokale structuren opbouwen die de lokale cultuurwerking versterken

Voor gemeenten betekent dit meer expertise, efficiëntie en toegang tot Vlaamse middelen. Voor burgers en verenigingen betekent het een ruimer aanbod, betere ondersteuning en meer participatiekansen.

Traject

Tijdslijn naar opstart

Najaar 2024 – voorbereiding en draagvlakvorming

Jan-feb 2025: intentieverklaringen en projectsubsidie voor traject

Juni 2025: vacature trajectcoördinator

Aug 2025: omgevingsanalyse en discussienota

Sept 2025: 2 inspraakmomenten voor het culturele veld

Nov 2025: doelstellingen bepalen ism politiek

Dec 2025: finale nota ism Ronk

Jan 2026: goedkeuring door besturen

Mrt 2026: indiening cultuurnota en subsidieaanvraag bij Vlaanderen

Jan 2027: effectieve start van de IGS

Overlegstructuur en aanspreekpunten

De coördinatie gebeurt via de trajectcoördinator in overleg met de cultuurbeleidscoördinatoren (RONK) en de schepenen cultuur en bibliotheek van de twaalf gemeenten. Vlaanderen volgt de werking op via het Departement Cultuur, Jeugd en Media en het steunpunt OP/TIL.

Verloop traject

In de eerste helft van 2025 werden SWOT-analyses georganiseerd met de lokale cultuurmedewerkers en volgden individuele gesprekken met lokale cultuur- en bibliotheekschepenen en belangrijke culturele actoren uit de regio om de noden, kansen en verwachtingen in kaart te brengen. Deze organisaties zijn nu al nauw betrokken en zullen structurele partners worden in de uitvoering van onze doelen:

- **De Warande (Turnhout)** – cultuurcentrum verbonden aan de provincie; belangrijke partner voor artistieke projecten, talentontwikkeling en participatie.
- **Masereel (Kasterlee)** – Vlaams Kunstencentrum; partner voor beeldende kunstresidenties en artistieke uitwisseling.
- **Erfgoed Noorderkempen** – erfgoedcel, IOED en archiefdienst, partner voor erfgoedwerking binnen dezelfde projectvereniging.
- **Rock Paper Pencil**- partner voor creatief ondernemerschap, bovenlokale projecten en makersnetwerk.
- **Avansa Kempen** – partner voor sociaal-culturele projecten, vorming en vrijetijdsparticipatie.
- **OP/TIL** – steunpunt bovenlokale cultuur; partner voor expertise, begeleiding, lerend netwerk en advies.
- **Demos vzw** – kennispartner voor participatie, diversiteit en bovenlokaal netwerk vrijetijdsparticipatie.
- **VI.BE** – partner voor ondersteuning van de muzieksector.
- **MOOOV** – partner via toekomstige FAAAR-cinema en kennisdeling rond vrijwilligerswerking en livestreaming.
- **T'ANtWOORD** – vereniging waar armen het woord nemen; prioritaire partner voor bovenlokaal netwerk vrijetijdsparticipatie.
- **Agentschap Integratie en Inburgering** – partner voor werken met nieuwkomers en het toegankelijker maken van verenigingen.
- **Provincie Antwerpen** – partner voor bovenlokale afstemming; samenwerking rond De Warande, de uitleendienst in Malle en de recreatiedomeinen in onze regio.
- **Welzijnszorg Kempen**- Partner voor de verduurzaming van participatie van nieuwkomers
- **Buur IGS'en** – Stuifzand en Neteland; partners voor uitwisseling van ervaringen en eventueel gezamenlijke projecten. Ook met **Kunstloc Brabant**, net over de grens, zijn er contacten voor kennisdeling en samenwerking.

Deze lijst is niet limitatief, we blijven zoeken naar nieuwe allianties, ook met private spelers (bedrijven die cultuur willen sponsoren, of sociaal geëngageerde ondernemingen). We gaan op zoek naar samenwerking met onderwijsinstellingen (scholen, academies, hogescholen) en met de welzijnssector (CAW, GGZ, lokale opvanginitiatieven voor mensen met een beperking). Ook lokale toeristische diensten

zullen benaderd worden voor samenwerkingen en overleg, want een sterk cultureel klimaat is ook een economische troef voor toerisme.

Vervolgens vonden er individuele gesprekken plaats per gemeentelijke vrijetijdsdienst en de lokale schepen voor bibliotheek en cultuur

Uit deze analyse kwamen duidelijke gezamenlijke uitdagingen naar voren die vragen om een bovenlokale aanpak. Op basis daarvan werd een discussienota opgesteld met kerntaken voor het IGS, conform de beleidsprioriteiten van het decreet. Deze nota werd voorgelegd aan alle schepenen en positief onthaald.

Een cruciaal onderdeel van de totstandkoming van deze cultuurnota is participatie van lokale actoren: in september 2025 werden twee inspraakmomenten gepland om zowel burgers, verenigingen, professionele makers en professionele cultuurspelers hun input te laten geven.

De hieruitvolgende draft nota is teruggekoppeld naar de betrokken schepenen en RONK. Op basis van hun feedback werden de prioriteiten op scherp gesteld. Deze input tezamen met de gedeelde visie is vervolgens uitgewerkt tot strategische en operationele doelstellingen. Dit moet verzekeren dat de cultuurnota gedragen wordt door het brede culturele veld en de politieke actoren. Maar ook dat deze in de realiteit is gestoeld.

Algemene SWOT

Sterktes

De regio Noorderkempen beschikt over uitgesproken sterktes. Het culturele leven is breed gedragen en lokaal sterk verankerd via een rijk verenigingsleven in alle gemeenten, met amateurkunsten en sociaal-cultureel werk als fundament van participatie, ontmoeting en sociale cohesie. Daarnaast telt de regio enkele sterke professionele en bovenlokale ankerpunten, met Turnhout als hub dankzij De Warande en meerdere Vlaamse erkende organisaties, aangevuld met Masereel in Kasterlee, La:ch in Hoogstraten en het unieke grensoverschrijdende cultuurcentrum in Baarle-Hertog. Een bijzondere troef is dat elke gemeente over een actieve bibliotheek beschikt, met een groot publieksbereik en een groeiende rol als derde plek, digipunt en sociaal-cultureel knooppunt. Deze structurele aanwezigheid biedt een stabiele basis voor bovenlokale spreiding, inclusie en samenwerking.

Zwaktes

Tegelijk kent de regio duidelijke zwaktes. Middelen, infrastructuur en professionele omkadering zijn ongelijk verdeeld en sterk geconcentreerd in Turnhout, waardoor kleinere gemeenten minder slagkracht hebben. Vrijwilligerswerkingen staan onder druk door vergrijzing, beperkte instroom van jongeren en toenemende administratieve complexiteit. Makers en verenigingen botsen op versnipperde ondersteuning,

uiteenlopende procedures en een gebrek aan structurele bovenlokale begeleiding. Ook ontbreekt vandaag een gedeelde regie op communicatie, data en programmatie, wat leidt tot versnippering, overlappende inspanningen en een beperkt zicht op regionaal bereik en impact.

Kansen

De bovenlokale samenwerking biedt belangrijke kansen. Met een IGS Bovenlokale Cultuur kan de regio een duidelijke regisseurs- en ondersteuningsrol opnemen die inzet op kennisdeling, gedeelde methodieken, gezamenlijke communicatie en een eerlijkere spreiding van aanbod en middelen. Structurele werkmiddelen maken het mogelijk om de historische onderfinanciering van de regio te corrigeren en lokale besturen, verenigingen en makers actiever te ondersteunen bij het aantrekken van Vlaamse en andere subsidies. De activering van leegstaande en onderbenutte ruimtes in dorpskernen biedt kansen voor gedeeld gebruik, creatie en nieuwe publieksvormen. Bibliotheken kunnen hierbij uitgroeien tot strategische hefboom voor cultuurparticipatie, digitale inclusie en samenwerking met welzijn en onderwijs.

Bedreigingen

Daartegenover staan reële bedreigingen. De aanhoudende druk op vrijwilligers kan leiden tot het wegvallen van verenigingen en lokaal aanbod. Demografische evoluties, zoals vergrijzing, superdiversiteit en toenemende armoede, verhogen de nood aan drempelverlaging en inclusieve publiekswerking, terwijl de beschikbare capaciteit onder druk staat. Stijgende infrastructuur- en exploitatiekosten bemoeilijken investeringen en vernieuwing. Ten slotte bestaat het risico dat bovenlokale samenwerking wordt gepercipieerd als extra overleg of verlies aan autonomie, wat het draagvlak bij lokale besturen kan ondermijnen indien de meerwaarde niet voldoende concreet en zichtbaar wordt gemaakt.